

О. І. Заяць,
д. е. н., доцент, професор кафедри міжнародних економічних відносин,
ДВНЗ "Ужгородський національний університет"
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9904-8706>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.19.14

АСИМЕТРИЯ ВИГОД ВІД ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: ЕКОНОМІЧНИЙ БАЛАНС ЯДРА ТА ПЕРИФЕРІЇ

O. Zayats,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of International Economic Relations, Uzhorod National University

ASYMMETRY OF BENEFITS FROM EUROPEAN INTEGRATION:
ECONOMIC BALANCE OF CORE AND PERIPHERY

Дослідження присвячене аналізу асиметрії економічних вигод між країнами ядра та периферії в межах Європейського Союзу (ЄС), що виникає внаслідок інституційних, ринкових та історичних чинників. Попри принципи рівноправності та солідарності, задекларовані ЄС, інтеграційні механізми сприяють концентрації економічних ресурсів, технологій і політичного впливу в країнах ядра, тоді як периферійні держави часто опиняються в умовах структурної залежності та обмеженої конкурентоспроможності. У статті критично осмислено теоретичні підходи до європейської інтеграції, зокрема теорії неоліберальної інтеграції та залежного розвитку, та визначено ключові канали формування асиметрії: нерівномірний розподіл прямих іноземних інвестицій, асиметрична структура торгівлі, позиція у глобальних ланцюгах доданої вартості та інституційна нерівність. Запропоновано концептуальну рамку оцінки балансу вигод, яка включає параметри економічної ваги, інвестиційної активності, торговельної складності, позиції у ГЛДВ та інституційної автономії. На основі емпіричних даних доведено системний характер асиметрії, що посилюється сучасними викликами, такими як цифрова трансформація та геоекономічна конкуренція. Для зменшення дисбалансу периферійним країнам рекомендовано зміцнювати інституції, розвивати конкурентні переваги через інновації та координувати позиції для посилення впливу на політику ЄС. Запропонована рамка створює основу для подальшого аналізу та прогнозування наслідків інтеграції.

This study explores the asymmetry of economic benefits between core and peripheral countries within the European Union (EU), driven by institutional, market, and historical factors. Despite the EU's proclaimed principles of equality and solidarity, its integration mechanisms tend to concentrate economic resources, technological advancements, and political influence in core countries, leaving peripheral states in a state of structural dependency and limited competitiveness. The article critically

engages with theoretical frameworks of European integration, including neoliberal integration theories and dependency theory, to identify the primary channels of asymmetry formation. These channels include the uneven distribution of foreign direct investments (FDI), asymmetric trade structures, varying positions in global value chains (GVCs), and institutional disparities. A conceptual framework for assessing the balance of benefits is proposed, incorporating parameters such as economic weight, investment activity, trade complexity, GVC positioning, and institutional autonomy. Drawing on empirical data, the study demonstrates the systemic nature of this asymmetry, which is exacerbated by contemporary challenges such as digital transformation, energy transitions, and intensifying geoeconomic competition. Core countries leverage their advanced infrastructure, robust institutions, and strategic positioning to dominate high-value segments of economic activity, while peripheral countries are often relegated to lower-value roles, facing constraints in budgetary space, administrative capacity, and technological development. The analysis underscores that historical developmental trajectories, combined with market-driven resource allocation and institutional hegemony, perpetuate this imbalance. To mitigate the disparity, peripheral countries are recommended to pursue strategies focused on strengthening institutions through enhanced governance and anti-corruption measures, fostering competitive advantages via innovation and technological upgrades, and coordinating collective positions to amplify their influence on EU policy-making. The proposed conceptual framework provides a robust foundation for further quantitative analysis and forecasting of integration outcomes, offering insights for policymakers aiming to foster a more balanced and inclusive European integration process.

Ключові слова: європейська інтеграція, асиметрія вигод, ядро і периферія, інституційна гегемонія, глобальні ланцюги доданої вартості, економічна залежність, фінансові механізми, конкурентоспроможність.

Key words: European integration, asymmetry of benefits, core and periphery, institutional hegemony, global value chains, economic dependency, finance mechanism, competitiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У контексті геоекономічних і геополітичних трансформацій, зумовлених російсько-українською війною, енергетичною кризою, цифровізацією та глобальною конкуренцією, Європейський Союз (ЄС) як модель регіональної інтеграції дедалі частіше постає не лише як платформа для економічної кооперації, а й як механізм, що відтворює асиметрію економічних вигод між країнами ядра та периферії. Попри принципи рівноправності та солідарності, інтеграційні механізми ЄС концентрують ресурси й вплив у ядрі, залишаючи периферію в умовах структурної залежності.

Сучасні інтеграційні процеси в ЄС відображають складну взаємодію економічних, інституційних і технологічних чинників, що формують нерівномірний розподіл вигод у межах єдиного ринку. Глобальні ланцюги доданої вартості, фінансова політика ЄС, регуляторні рамки та інституційна гегемонія ядра створюють умови, за яких країни периферії змушені адаптуватися до правил, що часто не враховують їхні структурні особливості. Це проявляється у спеціалізації периферії на низькомаржинальних сегментах, обмеженому доступі до технологій і меншому впливі на ухвалення рішень у ЄС.

Незважаючи на значний обсяг досліджень, присвячених європейській інтеграції, питання асиметрії вигод залишається недостатньо концептуалізованим. Бракує комплексного аналізу механізмів, що забезпечують відтворення структурних дисбалансів, а також оцінки їхнього впливу на економічну стабільність і конкурентоспроможність країн периферії в умовах нових викликів, таких як енергетична трансформація, цифрова економіка та геополітична нестабільність. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення теоретичних підходів до європейської інтеграції з урахуванням її ролі у формуванні асиметричних економічних відносин та розробки стратегій для зменшення цих дисбалансів, що є критично важливим для країн, які прагнуть ефективної інтеграції або збереження власної економічної автономії.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика асиметрії економічних вигод від європейської інтеграції набула актуальності в контексті кризових процесів, що впливають на ЄС та ЕВС. Дослідження аналізують, як інтеграційні механізми ЄС відтворюють структурні дисбаланси, концентруючи переваги в ядрі та обмежуючи периферію.

У роботі А. Німанна та Д. Іоанну [1] переосмислено пояснювальну спроможність неофункціоналізму в кри-

зовому управлінні та розвитку ЕВС. Автори аргументують, що кризові інтеграційні результати значною мірою зумовлені функціональними дисонансами, пов'язаними з неповнотою інституційної конструкції, закладеної Маастрихтським договором. Виокремлюються механізми "спіловера", що активізуються наднаціональними органами та економічними інтересами. Дослідження розкриває логіку процесів, але не аналізує їхній вплив на економічну асиметрію між ядром і периферією.

У [2] А. Німанн, З. Лефкофріди та Ф. Шміттер досліджують еволюцію цієї теорії від класичних положень кінця 1950-х — початку 1960-х років до сучасного застосування для пояснення кризи суверенного боргу. Центральним елементом їхнього підходу є припущення, що інтеграція в одній сфері генерує тиск на її розширення в інші. Водночас автори зосереджуються переважно на загальних інтеграційних закономірностях і кризових тригерах, залишаючи поза увагою специфіку економічних нерівностей між країнами-членами.

С. Булмер та Дж. Джозеф [3] пропонують концептуальний зсув від домінування класичних теорій (неофункціоналізму, міжурядового підходу) до аналізу інтеграції як конкуренції гегемонічних проєктів, що формуються на перетині національних і наднаціональних політичних полів. Використовуючи структурально-агентську рамку, вони демонструють, як у кризі Єврозони переважають інтереси кредиторів, зокрема Німеччини, підкреслюючи асиметрію політичного впливу. Проте увага авторів зосереджена здебільшого на політичних і соціальних детермінантах, тоді як конкретні економічні механізми залишаються побіжно розглянутими.

У дослідженні Т. Юрича [4] проблема "структурного песимізму" периферії інтерпретується через модель центру-периферії І. Валлерстайна та теорію залежності. Показано, що свобода руху робочої сили, попри інтеграційний потенціал, веде до відтоку висококваліфікованих кадрів, поглиблюючи економічні диспропорції. Наведені дані про втрати Хорватії через еміграцію освіченої молоді ілюструють фінансові наслідки для периферії, але інституційні чинники відтворення цих дисбалансів у межах ЄС залишаються менш розкритими.

В. Дельтей, Е. Ман'їн та Ж. Версей [5] розвивають підхід "залежного капіталізму" для опису постсоціалістичних економік Центральної та Східної Європи, інтегрованих у глобальні ланцюги доданої вартості, контрольовані західними транснаціональними корпораціями. Автори демонструють уразливість "залежних ринкових економік" (DMEs) до зовнішніх шоків, але менше уваги приділяють правовим та інституційним механізмам ЄС, що закріплюють цю залежність. Б. Ведрес та К. Нордлунд [6] фокусуються на секторальних диспропорціях, увівши поняття "невбудованої відкритості" (dis-embedded openness) для позначення експортної орієнтації, відірваної від внутрішніх виробничих ланцюгів. Їхній емпіричний аналіз на основі WIOD засвідчує зростання зовнішньої залежності східноєвропейських економік і поглиблення периферійного статусу в межах ЄС.

С. Зауруггер [7] здійснює теоретичну ревізію неофункціоналізму, міжурядового підходу та конструктивізму, вказуючи на потребу їх адаптації до нових кризових і геополітичних викликів. Особливо наголошується

на потенціалі конструктивізму пояснювати легітимацію нерівностей через норми та цінності, інтегровані у правопорядок ЄС. М. Лотфі та С.Дж. Дехгані Фірузіабаді [8] пропонують використання теорії практик (practice theory) як інструменту деконструкції усталених онтологічних припущень щодо інтеграції. Їхній підхід акцентує роль дій акторів у специфічних інституційних контекстах, але майже не торкається економічної вимірності асиметрій.

М. ван ден Брінк, М. Доусон та Я. Зглінські [9] переглядають тезу Ф. Шарпфа про дисбаланс між негативною та позитивною інтеграцією, демонструючи зміщення балансу у бік ринково-коригуючих та соціальних політик. Однак їхній аналіз здебільшого обмежується правовими аспектами, залишаючи економічні наслідки для периферії поза докладним розглядом.

Узагальнюючи, зазначені дослідження — від концептуальних ревізій неофункціоналізму (Німанн, Іоанну; Німанн, Лефкофріди, Шміттер; Зауруггер) до аналізу політичної гегемонії (Булмер, Джозеф) та економічної залежності (Дельтей, Ман'їн, Версей; Ведрес, Нордлунд; Юрич) — формують багатовимірне розуміння інтеграційних процесів у кризових умовах. Водночас вони у більшості випадків обмежено розглядають конкретні інституційні та ринкові механізми, що зумовлюють і відтворюють економічні асиметрії між ядром та периферією ЄС, що обґрунтовує необхідність подальших міждисциплінарних досліджень у цій сфері.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — теоретично обґрунтувати та концептуалізувати механізми формування асиметрії економічних вигод між країнами ядра та периферії Європейського Союзу, а також розробити аналітичну рамку для оцінки цього явища з метою зменшення нерівностей у розподілі вигод. Такий підхід передбачає переосмислення європейської інтеграції не лише як інструменту економічної кооперації, але й як процесу, що може посилювати структурні дисбаланси між центром і периферією в межах глобальної економічної системи.

Гіпотеза дослідження: європейська інтеграція, попри свої задекларовані цілі економічної конвергенції, у сучасних умовах часто сприяє закріпленню асиметрії економічних вигод, перерозподіляючи ресурси на користь країн ядра за рахунок периферійних економік. Це проявляється через інституційні, економічні та політичні механізми, які посилюють залежність периферії від ядра. Завданнями статті є такі: охарактеризувати ключові теоретичні підходи до пояснення асиметрій у міжнародній інтеграції — зокрема неофункціоналізм, міжурядовий підхід, конструктивізм, теорію залежності та теорію практик — з метою оцінки їхньої здатності пояснювати економічні нерівності в ЄС та виявлення їхніх обмежень у контексті сучасних викликів; визначити канали формування асиметрії економічних вигод у ЄС, досліджуючи, як інституційні механізми (наприклад, свобода пересування робочої сили, регуляція внутрішнього ринку), економічна залежність від іноземних інвестицій та глобальні ланцюги доданої вартості впливають на нерівномірний розподіл ресурсів між ядром і периферією; запропонувати типологію моделей взає-

модії ядра та периферії в ЄС за критеріями економічної залежності, інституційної асиметрії та ступеня вбудованості периферійних економік у європейські виробничі структури, що дозволить класифікувати різні форми інтеграційних відносин; розробити концептуальну схему оцінки економічного балансу вигод, створивши аналітичний інструментарій для вимірювання ступеня асиметрії між країнами ядра та периферії, враховуючи секторальні, інституційні та соціально-економічні показники; сформулювати рекомендації для зменшення асиметрії економічних вигод, включаючи пропозиції щодо вдосконалення інституційних механізмів, посилення регіональної політики ЄС та розвитку інфраструктури на периферії, щоб сприяти більш збалансованому економічному розвитку.

Ці цілі та завдання спрямовані на поглиблення розуміння механізмів формування економічної асиметрії в процесі європейської інтеграції, надаючи читачам чітке уявлення про спрямованість дослідження та його очікувані результати.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Участь у глобальних ланцюгах доданої вартості (ГЛДВ) спричинює формування ієрархічних функціональних ролей між країнами-учасниками, що в довгостроковій перспективі закріплює периферійну позицію країн Центральної та Східної Європи в європейській економічній системі. Країни ядра, зокрема Німеччина, утримують домінуючі позиції в інтелектуально й капіталоємних функціях — НДДКР, дизайні, стратегічному брендингу та глобальному маркетингу — тоді як периферійні економіки концентруються переважно на низькододаноцінних операціях (складання, масове виробництво компонентів, первинна переробка). У випадку автомобільного сектору Вишеградської групи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина) транснаціональні концерни (Volkswagen, BMW та ін.) використовують регіональну мережу для організації виробничої бази й складання, тоді як розробка ключових технологій і бренд-стратегії залишаються в країнах-ядрах [10]. Така функціональна спеціалізація обмежує можливості периферії із створення високої доданої вартості, посилює технологічну залежність та звужує простір для автономної інноваційної політики.

Надмірна функціональна спеціалізація породжує низку структурних вразливостей. По-перше, експортна орієнтація на операції з низькою доданою вартістю знижує адаптивність національних економік до технологічних змін (наприклад, електрифікації транспорту або індустріальної роботизації), оскільки відсутні тісні зв'язки з R\&D-сегментами та інноваційними мережами [10]. По-друге, економічний дуалізм, що виникає, коли експортно-орієнтовані сектори є "невбудованими" у внутрішні виробничі ланцюги (dis-embedded openness), перешкоджає мультиплікативному поширенню вигод інтеграції на інші сектори і регіони, закріплюючи периферійну роль у національній структурі виробництва [11]. Отже, без цілеспрямованих політичних втручань диверсифікація функціонального набору завдань і посилення зв'язків "від складання" до "від дизайну" залишатимуться утопічними для багатьох країн регіону.

Емпіричні дані підтверджують описану динаміку. Інтеграція Вишеградської групи до єдиного ринку супроводжувалася значним припливом прямих іноземних інвестицій (FDI), що стимулювало розвиток складальних потужностей і зріст виробництва автомобілів: у 1995—2015 рр. частка країн Центральної Європи у європейському автомобілебудуванні зросла приблизно до 20 % загального обсягу виробництва ЄУ (станом на 2015 рік), причому близько 70 % їхньої участі у ГЛДВ автомобільного сектору припадало на операції складання [11]. Водночас, ця промислова динаміка не супроводжувалася пропорційним нарощуванням внутрішніх інноваційних потужностей: участь у високотехнологічних сегментах, що формують значну частку глобальної доданої вартості, залишалася обмеженою.

Перехід до електромобільності висвітлює подвійну вразливість такої моделі спеціалізації. Незважаючи на зростаючі виробничі потужності в Східній Європі, стратегічні компоненти (зокрема літій-іонні батареї) переважно імпортуються, з високою часткою постачальників із Китаю; це створює вузькі місця у ланцюгах постачання та посилює технологічну і постачальницьку залежність регіону [12]. Статистичні оцінки свідчать, що хоча частка СЄЄ у глобальній доданій вартості автомобільної промисловості зросла з 3 % у 1995-му до близько 10 % у 2015-му, її функціональна позиція переважно відповідає етапам складання та середньотехнологічного виробництва; присутність у високотехнологічних сегментах залишається мінімальною [11]. Аналогічно, питомі показники доданої вартості та зайнятості в автомобільній галузі ЄС (реальна додана вартість — близько 10 % обробної промисловості; 8,5 % у секторі за рівнем зайнятості; 6,1 % — у структурі загальної зайнятості, дані за 2024 р.) демонструють значну вагу сектору, але не суперечать висновку про асиметричний розподіл функцій і технологічних компетенцій [12].

Ієрархічні моделі корпоративного управління ГЛДВ пояснюють стійкість цієї структури: транснаціональні корпорації централізують стратегічні функції в штабах і R\&D-центрах, залишаючи дочірнім заводам у периферії роль виробничого виконання. Водночас існують окремі приклади успішної трансформації функцій на місцях: у певних випадках дочірні підприємства еволюціонували від складання до центру компетенції (case in point — трансформація виробничих підрозділів у наукоємні центри під час кризових періодів), що підкреслює можливість політично-координованих стратегій "просування вгору" по ланцюгу [13]. Проте такі приклади радше виняткові, ніж системні у масштабі СЄЄ.

Глобальні шоки — пандемія КОВІД-19, військова агресія проти України — продемонстрували вразливість ланцюгів і стимулювали тенденції до регіоналізації або "near-shoring". Країни з більшою часткою backward participation (імпорт проміжних товарів для подальшої переробки й експорту) мають потенціал для зростання ВВП на душу населення більше, ніж країни, що орієнтуються винятково на експорт сировини (forward participation) [14]. Це підсилює аргумент про необхідність активних політик, спрямованих на інтеграцію в середньо- та високотехнологічні сегменти ГЛДВ, а та-

Таблиця 1. Фінансові механізми та їх вплив на асиметрію між ядром і периферією в країнах ЄС

Показник	Ядро	Периферія
Рівень безробіття (2008–2015 рр.)	4–5%	15–20%
Частка політики згуртованості в публічних інвестиціях (2014–2020 рр.)	~5–10%	40–50%
Використання структурних фондів (2008–2015 рр.)	80–90%	60–70%
Репатріація прибутків ТНК (1990–2020 рр.)	~900 млрд євро (407 млрд євро чистими)	Значна частка з периферії
Виплати RRF (2024 р.)	Ефективна абсорбція (~70–80% від виділених коштів)	Обмежена абсорбція (~50–60% від виділених коштів)
Загальний обсяг RRF (2021–2026 рр.)	807 млрд євро (306,1 млрд євро виплачено до 2024 р.)	Нерівномірна абсорбція

Джерело: складено автором на основі [15; 16; 17; 18].

кож на зміцнення національних і регіональних інноваційних екосистем. Вбудованість у ГЛДВ в нинішніх умовах виступає не стільки гарантією сталого сходження вищих щаблів доданої вартості, скільки фактором, що може закріплювати периферійну спеціалізацію за відсутності цілеспрямованої індустріальної та інноваційної політики.

Валютний союз Єврозони, що функціонує без повноцінного фіскального союзу, формує суттєві асиметрії в економічному розвитку між країнами ядра та периферії, ускладнюючи стабілізацію економічних циклів. Європейський центральний банк (ЄЦБ), орієнтуючись переважно на інтереси економік ядра (наприклад, Німеччини), реалізує політику таргетування середньої інфляції, яка недостатньо враховує регіональні відмінності економічних циклів і структурні диспропорції. Це сприяє поглибленню нерівностей, зокрема через ігнорування вищої номінальної жорсткості цін у країнах периферії (GIIPS: Греція, Ірландія, Італія, Португалія, Іспанія), де, за розрахунками, інфляційна вага мала б становити 0,557 проти 0,443 у країнах ядра для досягнення ефективної стабілізації [15].

Відсутність скоординованої асиметричної фіскальної політики — наприклад, інструментів на кшталт цільових податкових стимулів чи збільшення державних витрат у країнах периферії — підсилює циклічні дисбаланси. У 2008—2015 рр. розрив у рівнях безробіття між ядром (Німеччина: 4—5%) та периферією (GIIPS: 15—20%) засвідчив нерівномірне відновлення після кризи 2008 р., пов'язане з різким припиненням потоків капіталу від ядра до периферії [15].

Структурні фонди ЄС, попри їхню декларовану мету зменшення регіональних диспропорцій, демонструють обмежену результативність у вирівнюванні асиметрій. Це зумовлено:

- невідповідністю умов відбору проєктів потребам периферійних економік,
- низькою адміністративною спроможністю окремих країн,
- репатріацією прибутків інвесторів до держав ядра.

У 2008—2015 рр. країни периферії (Болгарія, Румунія та ін.) засвоювали лише 60—70% доступних структурних фондів через бюрократичні обмеження та нестачу інституційних ресурсів, тоді як у країнах ядра цей показник становив 80—90% [15]. Значна частка прибутків, генерованих на периферії, повертається до ядра через діяльність транснаціональних корпорацій. Лише німецькі компанії у 1990—2020 рр. репатріювали близько 900 млрд. євро (407 млрд. євро в чистому виразі), причому значний обсяг цих коштів мав джерелом економіки периферії, зокрема Чехії та Польщі [16].

Політика згуртованості ЄС є ключовим джерелом публічних інвестицій для менш розвинених членів Союзу. У 2014—2020 рр. її частка у фінансуванні капітальних видатків становила в середньому 14% для ЄС загалом, але у Болгарії, Хорватії чи Румунії — 40—50%, що свідчить про високу залежність цих економік від європейських ресурсів [17]. Однак пріоритети політики часто зміщені у бік загальносоюзних стратегій (конкурентоспроможність, зелений перехід), які не завжди відповідають локальним викликам. У 2021—2027 рр. на політику згуртованості заплановано 392 млрд. євро, значна частина яких спрямовується на цілі, що відображають інтереси ядра [17].

Подібна асиметрія простежується і у функціонуванні Фонду відновлення та стійкості (RRF) у рамках NextGenerationEU. У 2024 р. країни-члени ЄС отримали з RRF 85,3 млрд. євро (55,9 млрд. грантів і 29,4 млрд. позик) із загального обсягу 807 млрд. євро, передбаченого на 2021—2026 рр.. Проте країни ядра (Німеччина, Франція), завдяки кращій інституційній спроможності, засвоїли близько 70—80% доступних ресурсів, тоді як країни периферії — лише 50—60% [18]. Сумарно до кінця 2024 р. виплати RRF становили 306,1 млрд. євро (197,5 млрд. грантів і 108,7 млрд. позик), але диспропорції в темпах абсорбції коштів поглиблюють економічний розрив.

Табл. 1 відображає, що економіки ядра мають нижчий рівень безробіття, вищу ефективність використання фінансових інструментів ЄС та істотні вигоди від репатріації капіталу. Натомість периферія зіштовхується з хронічними обмеженнями адміністративної спроможності, втратою капіталу та надмірною залежністю від зовнішніх ресурсів. Це актуалізує потребу у реформуванні фінансової архітектури Єврозони шляхом запровадження асиметричної фіскальної політики та цільових механізмів підтримки периферійних економік.

Табл. 1 відображає, що економіки ядра мають нижчий рівень безробіття, вищу ефективність використання фінансових інструментів ЄС та істотні вигоди від репатріації капіталу. Натомість периферія зіштовхується з хронічними обмеженнями адміністративної спроможності, втратою капіталу та надмірною залежністю від зовнішніх ресурсів. Це актуалізує потребу у реформуванні фінансової архітектури Єврозони шляхом запровадження асиметричної фіскальної політики та цільових механізмів підтримки периферійних економік.

Цифровий розрив між ядром і периферією Єврозони формує новий вимір економічної асиметрії, обумовлений нерівномірним доступом до технологічних ресурсів, дослідницької інфраструктури та цифрових ринків. Він проявляється у дисбалансах цифрової інтеграції, нерівній участі в програмах досліджень та інновацій, а також у відмінностях конкурентоспроможності малих і середніх підприємств (МСП). Регуляторні інструменти ЄС, зокрема Загальний регламент захисту даних (GDPR) та Закон про цифрові ринки (Digital Markets Act, DMA), покликані сприяти захисту прав громадян і справедливій конкуренції, однак на практиці часто створю-

ють додаткові бар'єри для МСП периферійних країн, тоді як держави ядра (наприклад, Німеччина, Франція) отримують переваги завдяки розвиненим інноваційним екосистемам. Периферійні економіки також залишаються недостатньо інтегрованими в ключові R&D-ініціативи, зокрема програму Horizon Europe, що обмежує їхній технологічний потенціал.

Запроваджений у 2018 р. GDPR встановлює високі стандарти захисту даних, проте супроводжується значними адміністративними та фінансовими витратами для бізнесу. Для МСП у країнах периферії (наприклад, Болгарія, Греція) витрати на відповідність можуть сягати 5—10 % річного обороту через обмежені фінансові та кадрові ресурси, брак спеціалізованої юридичної експертизи та відсутність власних ІТ-відділів [19; 20]. Багато таких підприємств продовжують покладатися на ручну обробку даних або електронні таблиці, що ускладнює виконання ключових вимог, зокрема щодо обробки запитів суб'єктів даних (Data Subject Requests, DSRs). Як наслідок, громадяни часто стикаються з труднощами у реалізації своїх прав через відсутність прозорості інформації про володільців даних та неоднорідність форматів відповідей [20]. Це посилює регуляторний тиск і збільшує транзакційні витрати МСП.

DMA, ухвалений у 2022 р., спрямований на обмеження ринкової влади великих цифрових платформ ("гейткіперів"), проте на практиці він зміцнює позиції великих європейських технологічних компаній, переважно з країн ядра, які мають доступ до масштабного капіталу та інфраструктури. МСП периферії рідко отримують відчутні вигоди від дії DMA через слабку інтеграцію в розвинені цифрові екосистеми та обмежені можливості для конкуренції з глобальними гравцями [19].

Програма Horizon Europe (2021—2027 рр., бюджет 95,5 млрд. євро) залишається центральним інструментом ЄС у сфері підтримки інновацій, проте ресурси розподіляються нерівномірно: 68 % МСП-отримувачів фінансування походять із країн ядра, тоді як країни EU13 отримують лише 18 % коштів для МСП [19]. Ця диспропорція відображає "ефект Матвія", коли держави з більш розвинутою R&D-інфраструктурою мають вищі шанси на залучення фінансування, посилюючи технологічний розрив. Додатковим обмеженням для периферії є складність процедур участі, включно з підготовкою заявок та фінансовою звітністю: на МСП цих країн припадає 25% усіх виявлених помилок у звітності, що непропорційно до їхньої частки серед учасників (11%) (табл. 2).

Як видно з табл. 2, країни ядра демонструють вищий рівень інтеграції в програми Horizon Europe, нижчі витрати на відповідність GDPR і більш розвинену автоматизацію цифрових процесів. Периферія ж стикається з обмеженим доступом до фінансування, високими

Таблиця 2. Цифровий та технологічний розрив у країнах ЄС

Показник	Ядро	Периферія
Частка МСП у фінансуванні Horizon Europe (2021–2024 рр.)	68%	18%
Витрати МСП на відповідність GDPR (% від обороту)	1–3%	5–10%
Частка помилок у фінансових звітах МСП	11% учасників, 15% помилок	11% учасників, 25% помилок
Участь у партнерствах Horizon Europe (колаборативні проекти)	80% проектів	58% проектів
Фінансування МСП через EIC (2021–2024 рр.)	4,4 млрд євро	2,2 млрд євро
Автоматизація обробки DSRs у МСП	70–80% мають автоматизовані системи	20–30% мають автоматизовані системи

Джерело: складено автором на основі [19; 20].

адміністративними бар'єрами та відставанням у технологічній інфраструктурі. Це обґрунтовує необхідність реформування механізмів підтримки МСП, зокрема через спрощення процедур участі, надання цільової фінансової допомоги та розвиток автоматизованих систем для виконання вимог GDPR.

Інституційна гегемонія в Європейському Союзі (ЄС) проявляється через системну нерівність між країнами ядра та периферії, яка зберігається навіть за формальної рівності голосів у європейських інституціях. Її ключові чинники включають:

- концентрацію експертної влади та ресурсів для лобіювання у країнах ядра;
- перевагу в неформальних мережах ("кулуарна дипломатія", франко-німецька вісь);
- регуляторну дифузію та політику "нормалізації", коли стандарти ядра стають обов'язковими для периферії;

Таблиця 3. Механізми інституційної гегемонії в ЄС: порівняння ядра та периферії

Вимір	Показник / приклад	Ядро	Периферія	Вплив на гегемонію
Інституційний	Вага голосів у QMV	18,6% (Німеччина), 13,1% (Франція)	0,3% (Мальта), 1,6% (Болгарія)	Домінування в ухваленні рішень
Регуляторний	Розробка норм (DSA, GI)	Формують і просувають стандарти	Адаптують стандарти ядра	Втрата автономії
Ресурсний	Бюджети постпредств у Брюсселі	Десятки млн €/рік	<1 млн €/рік	Експертна перевага
Соціальний	Неформальні мережі (франко-німецька вісь)	Активна координація	Обмежений доступ	Контроль порядку денного
Інституційна присутність	Периферійні еліти в центральних інституціях ЄС	Висока частка представників в ядра	Обмежене представництво	Слабкий вплив
Виконання регуляцій	Імплементація DSA (2024 р.)	Ефективне виконання	5 із 6 країн із порушеннями – периферійні	Залежність від ресурсів ядра

Джерело: узагальнено автором на основі [21; 22; 23; 24].

Таблиця 4. Баланс вигод між ядром і периферією ЄС (середні показники по вибірці країн)

Параметр	Ядро (Німеччина, Франція, Нідерланди)	Периферія (Болгарія, Польща, Румунія)	Вплив на баланс вигод
ВВП, млрд євро (2023)	2 420	380	Економічна домінація ядра
ВВП на душу, тис. євро	46	15	Розрив у рівні життя і розвитку
Вихідні ПІІ, млрд євро	2 600	16	Переваги в інвестиційній активності
Доходи від ПІІ, млрд євро	315	<30	Вищі доходи для ядра
ЕСІ торгівля	1,5	0,73	Технологічна диверсифікація та конкурентоспроможність
Частка іноземної доданої вартості, %	27	33	Залежність від імпорту в виробничих процесах
Бюджетний дефіцит, % ВВП	-2,5	-4,5	Обмежений фінансовий простір периферії
Контроль над корупцією (WGI)	+1,7	~0	Відмінності в якості управління та інституцій

Джерело: складено автором на основі [21—32].

— диспропорції у впровадженні цифрових регуляцій, зокрема Digital Services Act (DSA), через обмежену інституційну спроможність периферії.

Механізм голосування з кваліфікованою більшістю (QMV) підсилює цю асиметрію: Німеччина (18,6%) і Франція (13,1%) мають у десятки разів більшу вагу за Мальту (0,3%) чи Болгарію (1,6%) [22], що дозволяє ядру формувати порядок денний і блокувати небажані ініціативи. Регуляторна влада ядра закріплюється через експорт стандартів (geographical indications у рамках угоди з Японією [22]) та домінування у внутрішньому нормотворенні (DSA [23]).

Дані з табл. 3 демонструють, що країни ядра переважають у всіх ключових вимірах інституційної влади:

— Інституційний рівень: система QMV забезпечує ядру більшу вагу при ухваленні стратегічних рішень, зокрема у сфері цифрового регулювання.

— Регуляторний рівень: ядро ініціює і формує ключові стандарти (DSA, правила GI), тоді як периферія виступає адаптером, не маючи можливості їх змінювати.

— Ресурсний рівень: фінансові диспропорції у фінансуванні постпредств прямо впливають на можливість участі у політичних переговорах і лобіюванні.

— Соціальний рівень: франко-німецька координація дозволяє ядру узгоджувати позиції поза офіційними форматами, що зменшує вплив периферії.

— Інституційна присутність: низьке представництво периферійних еліт у ключових органах ЄС зменшує можливість формування альтернативних політичних наративів.

— Виконання регуляцій: приклад DSA у 2024 р. підтвердив, що більшість порушників — країни периферії, що свідчить про структурну нерівність у спроможності впроваджувати політику ЄС.

Інституційна гегемонія ЄС базується не лише на формальних правилах, але й на глибинних асиметриях ресурсів, знань та мережевих зв'язків. Домінування ядра проявляється в усіх вимірах — від процедури голосування та вироблення регуляцій до неформальних механізмів впливу.

Для комплексного аналізу балансу вигод від інтеграції в ЄС між країнами ядра та периферії використано концептуальну схему, що охоплює економічні, інвестиційні, торговельні, технологічні та інституційні виміри. Оцінка базується на вибіркових, але репрезентативних країнах: до ядра віднесено Німеччину, Францію та Нідерланди, як найбільш вагомі економічні суб'єкти з усталеними позиціями в ЄС; периферію репрезентують Болгарія, Польща та Румунія, які демонструють типові характеристики периферійних держав із нижчим рівнем економічного розвитку та інституційною слабкістю. Вибір цих країн зумовлений наявністю повних та порівнянних даних, а також їх значною вагою в відповідних групах. Такий підхід дає змогу обґрунтовано моделювати загальні тенденції, але не претендує на абсолютну повноту охоплення всього ЄС. Зведені результати наведені в табл. 4.

1. Частка у ВВП ЄС та ВВП на душу населення. Середній валовий внутрішній продукт (ВВП) у 2023 р. по країнах ядра становить приблизно 2,4 трлн євро (Німеччина — 3,7 трлн, Франція — 2,5 трлн, Нідерланди — 1 трлн; дані у млрд. євро), тоді як периферія демонструє значно нижчі показники — близько 380 млрд. євро (Польща — 749 млрд., Румунія — 301 млрд., Болгарія — 90 млрд.). ВВП на душу населення також різко відрізняється: середнє значення для ядра — 46 тис. євро, тоді як для периферії — близько 15 тис. євро [25, 29]. Ці розриви свідчать про структурні асиметрії в економічному потенціалі, що формують нерівномірність вигод від європейської інтеграції.

2. Баланс ПІІ. Показники потоків і позицій ПІІ характеризують доступ країн до капіталу та їхню участь у глобальних інвестиційних ланцюгах. Ядро має значно вищі обсяги вихідних інвестицій: у середньому 2,6 трлн євро, а периферія — близько 16 млрд. євро (Польща — 36,5 млрд., Румунія — 6,6 млрд., Болгарія — 4,1 млрд.) [26; 28]. За доходами від інвестицій у 2023 р. країни ядра отримали понад 300 млрд. євро, що перевищує периферійні країни більш ніж у 10 разів [27]. Особливо помітною є концентрація ПІІ у стратегічних і цифрових секторах, де країни ядра залучають більшу частку інвестицій, у той час як периферія покладається на менш прибуткові або спеціалізовані інвестиції, як у випадку з Мальтою, де велика частка інвестицій пов'язана з SPEs (спеціальними юридичними особами) і не завжди відображає реальний економічний розвиток [30].

3. Торгівельна структура і технологічний рівень. Економічний індекс складності (ECI) свідчить про диверсифікацію та технологічність експорту. Середні значення ECI для загальної торгівлі по ядру складають приблизно 1,5, тоді як периферія демонструє в середньому 0,73. Для технологічного сектору розрив ще більш помітний:

ядро — 1,11, периферія — 0,43. Вищі позиції ядра зумовлені експортом складних технологічних товарів, якот машини, електроніка, тоді як периферія спеціалізується переважно на низькотехнологічних товарах. Ця відмінність формує конкурентні переваги та розподіл вигод у торгівлі.

4. Позиція у ГЛДВ. Аналіз частки іноземної доданої вартості у внутрішньому кінцевому попиті демонструє ступінь залежності країн від імпорту у виробництві. Для периферійних країн цей показник вищий приблизно 33%), тоді як для країн ядра — близько 27%. Це означає, що периферія переважно залучена до низькоприбуткових стадій ГЛДВ, таких як збірка чи обробка, в той час як ядро контролює більш доходні етапи — дослідження, дизайн, маркетинг.

5. Індекс інституційної автономії та ефективності. Інституційна автономія, що включає бюджетний простір, здатність до регуляторної діяльності та контроль над корупцією, істотно відрізняється між групами. Середній бюджетний дефіцит периферії сягає 4,5% ВВП, тоді як ядро утримує дефіцит на рівні 2,5% або нижче [31]. Рівень контролю над корупцією за даними Worldwide Governance Indicators є позитивним для країн ядра (+1,7 у середньому) та близьким до нуля або негативним для периферії (-0,02), що свідчить про більш низьку ефективність управління [32]. Це створює додаткові перешкоди для спроможності периферії використовувати інвестиції і імплементувати регуляції.

Загальна оцінка підтверджує глибокі структурні дисбаланси між країнами ядра та периферією ЄС за ключовими економічними та інституційними параметрами. Країни ядра утримують домінуючі позиції у ВВП, технологічній складності експорту, обсягах прямих іноземних інвестицій та інституційній спроможності. Периферія демонструє суттєву залежність від імпорту доданої вартості, обмежені інвестиційні можливості, а також нижчу ефективність управління. Ці розбіжності підкреслюють необхідність адресної політики підтримки периферійних країн, що включає стимулювання інвестицій у високотехнологічні сектори, підвищення інституційної автономії та боротьбу з корупцією для зменшення існуючих асиметрій і забезпечення більш збалансованого розвитку Європейського Союзу.

Зменшення структурної асиметрії між ядром і периферією Європейського Союзу є складним завданням, яке вимагає комплексного підходу, що поєднує економічні, інституційні та дипломатичні заходи [33—35]. Для країн периферії, які стикаються з обмеженою конкурентоспроможністю, структурною залежністю та слабшою інституційною спроможністю, необхідна стратегія, яка не лише компенсує наявні дисбаланси, але й створює умови для їхньої активної участі у формуванні європейського економічного та політичного порядку денного.

Для зменшення залежності від економічних структур ядра периферійним країнам необхідно розширювати торговельно-економічні зв'язки за межами ЄС, зміцнювати регіональну кооперацію та розвивати внутрішні виробничі ланцюги. Розширення торгівлі з партнерами поза ЄС, такими як країни Азії, Латинської Америки чи Африки, може допомогти диверсифікувати ринки збуту та джерела інвестицій, зменшуючи концентрацію еко-

номічної активності в межах європейського ядра. Водночас регіональна кооперація між країнами периферії, наприклад, у межах Вишеградської групи чи Балтійського регіону, може сприяти створенню спільних економічних проєктів, таких як регіональні логістичні хаби або спільні інноваційні кластери. Важливим є також розвиток внутрішніх виробничих ланцюгів, що передбачає підтримку місцевих виробників, інтеграцію малих і середніх підприємств у ланцюги поставок і створення умов для зростання доданої вартості на національному рівні. Це дозволить зменшити залежність від імпорту високотехнологічної продукції та зміцнити економічну автономію.

Посилення інституційної спроможності та технологічного потенціалу є критично важливим для країн периферії, щоб подолати відставання від ядра в інноваціях і адміністративній ефективності. Інвестиції в інновації та цифровізацію посилять конкурентоспроможність економіки периферії в глобальних ланцюгах доданої вартості. Периферійні країни повинні спрямовувати ресурси на створення науково-дослідних центрів, підтримку стартапів і співпрацю з університетами для розвитку високотехнологічних секторів, таких як цифрова економіка чи зелена енергетика. Розвиток цифрової інфраструктури, зокрема широкосмугового інтернету та хмарних технологій, є необхідним для інтеграції в сучасні глобальні економічні процеси та залучення цифрових інвестицій.

Периферійним країнам необхідно посилити свою роль у формуванні політики та регуляцій ЄС, щоб уникнути пасивного виконання стандартів, розроблених ядром. Формування коаліцій у Раді ЄС чи Європейському парламенті допоможе периферії консолідувати вплив і просувати свої інтереси. Експертний супровід, зокрема залучення кваліфікованих аналітиків і лобістів, є важливим для розробки пропозицій і захисту позицій периферії на ранніх етапах нормотворення. Раннє реагування на регуляторні ініціативи допоможе периферії адаптувати правила до своїх можливостей.

Зміни у фінансових механізмах ЄС посилять підтримку периферійних країн. Гнучкіші фінансові правила, що дозволяють країнам із вищими бюджетними дефіцитами зберігати простір для інвестицій у розвиток, можуть сприяти економічному зростанню. Для зменшення асиметрії необхідно створити механізми участі периферії у формуванні стандартів і політик ЄС. Це може включати створення спеціалізованих платформ чи комітетів у межах ЄС, де представники периферії матимуть можливість висловлювати свої позиції на етапі розробки політик. Розширення доступу до експертних ресурсів допоможе периферії захищати свої інтереси. Спрощення імплементації складних регуляцій, таких як екологічні чи цифрові стандарти, потребує розробки адаптованих гайдлайнів і програм підтримки, які враховують обмежений адміністративний потенціал.

ВИСНОВКИ

Дослідження підтверджує, що асиметрія вигод у межах Європейського Союзу є системною, вкоріненою в ринкових, інституційних та історичних чинниках. Країни ядра отримують переваги від концентрації економічних ресурсів, технологічного лідерства та політичного

впливу, тоді як периферія залишається в умовах структурної залежності, обмеженої конкурентоспроможності та слабкої інституційної спроможності. Ця нерівність проявляється через домінування ядра в економічній вазі, торгівлі, інвестиціях, глобальних ланцюгах доданої вартості та інституційній автономії.

Основною причиною асиметрії є нерівномірний розподіл ресурсів і можливостей, який посилюється ринковими механізмами, що сприяють концентрації високотехнологічних і високоприбуткових активностей у ядрі, та інституційними структурами, які надають ядру більший вплив на формування політики ЄС. Історичні траєкторії розвитку, де країни периферії приєднувалися до ЄС із уже сформованими структурними обмеженнями, додатково закріплюють цю нерівність. Сучасні виклики, такі як цифрова трансформація та геоекономічна конкуренція, ще більше загострюють розрив, оскільки ядро ефективніше використовує нові можливості.

Для зменшення асиметрії периферійним країнам необхідно зосередитися на стратегіях, які посилять їхню економічну та інституційну спроможність. Це включає розвиток конкурентних переваг через інновації та технологічний прогрес, зміцнення інституцій шляхом підвищення прозорості та ефективності управління, а також координацію зусиль для посилення впливу на європейську політику. Такий підхід сприятиме поступовому вирівнюванню балансу вигод і зменшенню залежності периферії від ядра.

Ці висновки мають особливу актуальність для України як кандидата в члени ЄС, яка зіткнулася з унікальними викликами через російсько-українську війну та повномасштабне вторгнення РФ в Україну. У контексті необхідності післявоєнної відбудови економіки, зміцнення інституцій і подолання структурної залежності від зовнішніх ресурсів Україна потребує цілеспрямованої стратегії для уникнення ролі периферійного актора в ЄС. Диверсифікація економічних зв'язків із неєвропейськими партнерами та розвиток внутрішніх ланцюгів доданої вартості підвищать економічну стійкість периферії. Інвестиції в інновації, цифрову інфраструктуру та високотехнологічні сектори сприятимуть формуванню конкурентоспроможної економіки, здатної займати вигідніші позиції в глобальних ланцюгах доданої вартості.

Активна участь у нормотворенні ЄС через коаліції та експертні ресурси допоможе Україні відстоювати інтереси, адаптуючи регуляції до власних можливостей. Зміцнення інституційної спроможності, насамперед через антикорупційні реформи, модернізацію державного управління та підвищення адміністративної ефективності, є передумовою для успішної інтеграції в європейський економічний і політичний простір. Для України ці заходи не лише зменшать ризик маргіналізації в ЄС, але й створять основу для сталого розвитку та повноцінної участі в європейських інтеграційних процесах.

Запропонована концептуальна рамка оцінки балансу вигод є універсальним інструментом для аналізу асиметрії та прогнозування наслідків інтеграційних процесів. Вона створює основу для подальших досліджень, спрямованих на розробку політик, які сприятимуть збалансованому розвитку ЄС і підтримці периферійних країн, зокрема України, у їхній інтеграції до європейського економічного та політичного простору.

Література:

1. Niemann A. European economic integration in times of crisis: a case of neofunctionalism? *Journal of European Public Policy*. 2015. Vol. 22, № 2. P. 196—218. DOI: 10.1080/13501763.2014.994021
2. Niemann A., Lefkofridi Z. and Schmitter P. Neofunctionalism. *European Integration Theory*. 2018. 3rd edn. P. 44—67. DOI: <https://doi.org/10.1093/hepl/9780-198737315.003.0003>
3. Bulmer S. European integration in crisis? Of supranational integration, hegemonic projects and domestic politics. *European Journal of International Relations*. 2016. Vol. 22, № 4. P. 725—748. DOI: 10.1177/1354066115612558
4. Juric T. The 'structural pessimism' of the EU periphery: Measures to establish a new revitalisation paradigm. *European View*. 2024. Vol. 23, № 2. P. 139—148. DOI: 10.1177/17816858241274925
5. Delteil V. "Dependent capitalism" in Central and Eastern Europe: Theoretical foundations and diversity of national trajectories. *Revue de la Régulation*. 2017. URL: <https://journals.openedition.org/regulation/12217> (дата звернення: 09.08.2025).
6. Vedres B. and Nordlund C. Disembedded Openness: Inequalities in European Economic Integration at the Sectoral Level. *Studies in Comparative International Development*. 2018. Vol. 53, № 2. P. 169—195. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1711.02626>
7. Saurugger S. Grand theories of integration: Neofunctionalism, intergovernmentalism, and constructivism. *Handbook on European Integration*. 2023. — P. 13—26. DOI: 10.4337/9781800883437.00009
8. Lotfi M. A new approach to the study of regional integration: Practice theory and its application in European integration studies. *Political and International Approaches*. 2023. Vol. 15, № 1. P. 11—34. DOI: 10.48308/piaj.2024.-234092.1469
9. van den Brink M., Dawson M. and Zglinski J. Revisiting the asymmetry thesis: Negative and positive integration in the EU. *Journal of European Public Policy*. 2024. Vol. 31, № 7. P. 209—234. DOI: 10.1080/13501763-2023.2296940
10. Coveri A. The virtues and limits of specialization in global value chains: analysis and policy implications. *Journal of Industrial and Business Economics*. 2023. Vol. 50, № 1. P. 73—90. DOI: 10.1007/s40812-022-00247-9
11. Vakhil P. The evolution of downstream global value chains in Eastern Europe. *Society and Economy*. 2023. Vol. 45, № 1. P. 270—292. DOI: 10.1556/204.2023.00006
12. Cresti L., Mazzilli D., Patelli A., Sbardella A. and Tacchella A. Vulnerabilities and capabilities in the EU Automotive industry: Leveraging Input-Output Analysis and Economic Complexity. 2025. 47 p. URL: <https://arxiv.org/pdf/2501.01781> (дата звернення: 09.08.2025).
13. Ryan P., Ryan P., Buciuni G., Giblin M. and Andersson U. Global value chain governance in the MNE: A dynamic hierarchy perspective. *California Management Review*. 2022. Vol. 64, № 2. P. 97—118. DOI: 10.1177/00081256211068544
14. Mukherjee A. and Chanda R. Global value chains and international trade dynamics. *Foreign Trade Review*. 2022. Vol. 57, № 4. P. 363—366. DOI: 10.1177/00157325221106280

15. Monacelli T. Asymmetries and Eurozone policymaking. VoxEU.org. 2016. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/asymmetries-and-eurozone-policy-making> (дата звернення: 09.08.2025).
16. Parnreiter C., Kolhoff C., Steinwarder L. and Oberstler C. Uneven development instead of complementarity: how the repatriation of FDI-profits fuels capital accumulation in Germany. ZFW — Advances in Economic Geography. 2025. Vol. 69, № 1. P. 10—23. DOI: 10.1515/zfw-2024-0065.
17. The Future of EU Cohesion Policy: Drawing lessons from the past. European Union. 2025. URL: <https://www.eca.europa.eu/en/publications/RV-2025-04> (дата звернення: 09.08.2025).
18. Annual Management and Performance Report for the EU Budget — 2024 financial year: Annexes 1-3 / European Commission. Brussels, 2025. (COM(2025) 824 final). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2025:824:FIN> (дата звернення: 09.08.2025).
19. From Fragmentation to Strategic Autonomy: A Deep-Dive into the Evolution, Impact, and Future of EU Industrial Partnerships / Symtr. 2025. URL: <https://www.symtr.eu/reports/eu-industrial-partnerships-2025> (дата звернення: 09.08.2025).
20. Klinger E., Wiesmaier A. and Heinemann A. A Review of existing GDPR Solutions for Citizens and SMEs. 2023. URL: <https://arxiv.org/pdf/2302.03581> (дата звернення: 09.08.2025).
21. Nou J. Regulatory Diffusion. Stanford Law Review. 2022. Vol. 74, № 5. P. 897—968. URL: <https://www.stanfordlawreview.org/wp-content/uploads/sites/3/2022/05/Nou-Nyarko-74-Stan.-L.-Rev.-897.pdf> (дата звернення: 09.08.2025).
22. Kennis A. The European Union's Regulatory Power: Refining and Illustrating the Concept With the Case of the Transfer of EU Geographical Indication Rules to Japa. Journal of Common Market Studies. 2024. Vol. 62, № 6. P. 1578-1593. DOI: 10.1111/jcms.13579
23. Orlando-Salling J. The Digital Services Act in the European periphery: Critical perspectives on EU digital regulation. European Law Open. 2024. Vol. 3, № 4. P. 849-864. DOI: 10.1017/elo.2024.52
24. Harguindeguy J.-B., Peinado-Garcia A. and Sandri A. Peripheral Elites in West European Central States' Apparatus: An Introduction. Nationalities Papers. 2023. Vol. 51, № 5. P. 991—1000. DOI: 10.1017/nps.2023.27
25. Gross domestic product (GDP) and main components (output, expenditure and income). Eurostat. 2025. DOI:10.2908/nama_10_gdp
26. Foreign direct investment — flows. Eurostat. 2024. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_direct_investment_-_flows (дата звернення: 08.08.2025).
27. Foreign direct investment — income. Eurostat. 2024. DOI: https://doi.org/10.2908/BOP_FDI6_INC
28. EU direct investment positions, flows and income, by countries (BPM6) [bop_fdi6_geo]. Eurostat. 2025. DOI: https://doi.org/10.2908/BOP_FDI6_GEO
29. Gross domestic product (GDP) and main components per capita [nama_10_pc] Eurostat. 2025. DOI: https://doi.org/10.2908/NAMA_10_PC
30. World Investment Report 2025: International investment in the digital economy, Chapter I: International investment trends. UNCTAD. 2025. URL: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (дата звернення: 09.08.2025).
31. Government deficit/surplus, debt and associated data. Eurostat. 2025. DOI: https://doi.org/10.2908/GOV_10DD_EDPT1
32. Control of Corruption: Estimate. Worldwide Governance Indicators. 2023. URL: <https://www.govin-dicators.org> (дата звернення: 09.08.2025).
33. Заяць О. І. Системна взаємодія інтеграційних союзів в умовах глобальної конкуренції. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. № 3. С. 12—17. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-69-2>
34. Заяць О. І. Мегарегіональні торговельні угоди як інструмент глобальної конкуренції. Вісник Одеського національного університету. 2020. Т. 25, Вип. 4 (83). С. 13—20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/4-83-2>
35. Заяць О. Міжнародна економічна інтеграція як передумова трансформації глобальної конкурентної сили. Sciences of Europe. 2020. № 4 (51). P. 26—30. URL: <https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2021/11/VOL-4-No-51-2020.pdf>

References:

1. Niemann, A. (2015), "European economic integration in times of crisis: a case of neofunctionalism?", Journal of European Public Policy, vol. 22, no. 2, pp. 196—218. DOI: 10.1080/13501763.2014.994021
2. Niemann, A. Lefkofridi, Z. and Schmitter, P. (2018), "Neofunctionalism", European Integration Theory, 3rd edn, Oxford University Press, Oxford, UK, pp. 44-67. DOI: <https://doi.org/10.1093/hepl/9780198737373-15.003.0003>
3. Bulmer, S. (2016), "European integration in crisis? Of supranational integration, hegemonic projects and domestic politics", European Journal of International Relations, vol. 22, no. 4, pp. 725—748. DOI: 10.1177/1354066115612558
4. Juric, T. (2024), "The 'structural pessimism' of the EU periphery: Measures to establish a new revitalisation paradigm", European View, vol. 23, no. 2, pp. 139—148. DOI: 10.1177/17816858241274925
5. Delteil, V. (2017), "'Dependent capitalism' in Central and Eastern Europe: Theoretical foundations and diversity of national trajectories", Revue de la Regulation, available at: <https://journals.openedition.org/regulation/12217> (Accessed 09.08.2025).
6. Vedres, B. and Nordlund, C. (2018), "Disembedded Openness: Inequalities in European Economic Integration at the Sectoral Level", Studies in Comparative International Development, vol. 53, no. 2, pp. 169—195. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.1711.02626>
7. Saurugger, S. (2023), "Grand theories of integration: Neofunctionalism, intergovernmentalism, and constructivism", Handbook on European Integration, pp. 13—26. DOI: 10.4337/9781800883437.00009
8. Lotfi, M. (2023), "A new approach to the study of regional integration: Practice theory and its application in European integration studies", Political and International

Approaches, vol. 15, no. 1, pp. 11—34. DOI: 10.48308/piaj.2024.234092.1469

9. van den Brink, M. Dawson, M. and Zglinski, J. (2024), "Revisiting the asymmetry thesis: Negative and positive integration in the EU", *Journal of European Public Policy*, vol. 31, no. 7, pp. 209-234. DOI: 10.1080/13501763-2023.2296940

10. Coveri, A. (2023), "The virtues and limits of specialization in global value chains: analysis and policy implications", *Journal of Industrial and Business Economics*, vol. 50, no. 1, pp. 73—90. DOI: 10.1007/s40812-022-00247-9

11. Vakhal, P. (2023), "The evolution of downstream global value chains in Eastern Europe", *Society and Economy*, vol. 45, no. 1, pp. 270—292. DOI: 10.1556/204.2023.00006

12. Cresti, L. Mazzilli, D. Patelli, A. Sbardella, A. and Tacchella, A. (2025), "Vulnerabilities and capabilities in the EU Automotive industry: Leveraging Input-Output Analysis and Economic Complexity", available at: <https://arxiv.org/pdf/2501.01781> (Accessed 09.08.2025).

13. Ryan, P. Buciuni, G. Giblin, M. and Andersson, U. (2022), "Global value chain governance in the MNE: A dynamic hierarchy perspective", *California Management Review*, vol. 64, no. 2, pp. 97—118. DOI: 10.1177/0008-1256211068544

14. Mukherjee, A. and Chanda, R. (2022), "Global value chains and international trade dynamics", *Foreign Trade Review*, vol. 57, no. 4, pp. 363—366. DOI: 10.1177/00157325221106280

15. Monacelli, T. (2016), "Asymmetries and Eurozone policymaking", *VoxEU.org*, available at: <https://cepr.org/voxeu/columns/asymmetries-and-eurozone-policymaking> (Accessed 09.08.2025).

16. Parnreiter, C. Kolhoff, C. Steinwilder, L. and Obersteller, C. (2025), "Uneven development instead of complementarity: how the repatriation of FDI-profits fuels capital accumulation in Germany", *ZfW — Advances in Economic Geography*, vol. 69, no. 1, pp. 10—23. DOI: 10.1515/zfw-2024-0065.

17. European Union (2025), "The Future of EU Cohesion Policy: Drawing lessons from the past", *European Union*, available at: <https://www.eca.europa.eu/en/publications/RV-2025-04> (Accessed 09.08.2025).

18. European Commission (2025), "Annual Management and Performance Report for the EU Budget — 2024 financial year: Annexes 1-3", *European Commission*, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2025:824:FIN> (Accessed 09.08.2025).

19. Symtr (2025), "From Fragmentation to Strategic Autonomy: A Deep-Dive into the Evolution, Impact, and Future of EU Industrial Partnerships", available at: <https://www.symtr.eu/reports/eu-industrial-partnerships-2025> (Accessed 09.08.2025).

20. Klinger, E. Wiesmaier, A. and Heinemann, A. (2023), "A Review of existing GDPR Solutions for Citizens and SMEs", available at: <https://arxiv.org/pdf/2302.03581> (Accessed 09.08.2025).

21. Nou, J. (2022), "Regulatory Diffusion", *Stanford Law Review*, vol. 74, no. 5, pp. 897—968, available at: [https://www.stanfordlawreview.org/wp-content/](https://www.stanfordlawreview.org/wp-content/uploads/sites/3/2022/05/Nou-Nyarko-74-Stan.-L.-Rev.-897.pdf)

[uploads/sites/3/2022/05/Nou-Nyarko-74-Stan.-L.-Rev.-897.pdf](https://www.stanfordlawreview.org/wp-content/uploads/sites/3/2022/05/Nou-Nyarko-74-Stan.-L.-Rev.-897.pdf) (Accessed 09.08.2025).

22. Kennis, A. (2024), "The European Union's Regulatory Power: Refining and Illustrating the Concept With the Case of the Transfer of EU Geographical Indication Rules to Japa", *Journal of Common Market Studies*, vol. 62, no. 6, pp. 1578—1593. DOI: 10.1111/jcms.13579

23. Orlando-Salling, J. (2024), "The Digital Services Act in the European periphery: Critical perspectives on EU digital regulation", *European Law Open*, vol. 3, no. 4, pp. 849—864. DOI: 10.1017/elo.2024.52

24. Harguindeguy, J.-B. Peinado-Garcia, A. and Sandri, A. (2023), "Peripheral Elites in West European Central States' Apparatus: An Introduction", *Nationalities Papers*, vol. 51, no. 5, pp. 991—1000. DOI: 10.1017/nps.2023.27

25. Eurostat (2025), "Gross domestic product (GDP) and main components (output, expenditure and income)", *Eurostat*. DOI:10.2908/nama_10_gdp

26. Eurostat (2024), "Foreign direct investment — flows", *Eurostat*, available at: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_direct_investment_-_flows (Accessed 08.08.2025).

27. Eurostat (2024), "Foreign direct investment — income", *Eurostat*. DOI: https://doi.org/10.2908/BOP_FDI6_INC

28. Eurostat (2025), "EU direct investment positions, flows and income, by countries (BPM6)", *Eurostat*. DOI: https://doi.org/10.2908/BOP_FDI6_GEO

29. Eurostat (2025), "Gross domestic product (GDP) and main components per capita [nama_10_pc]", *Eurostat*. DOI: https://doi.org/10.2908/NAMA_10_PC

30. UNCTAD (2025), "World Investment Report 2025: International investment in the digital economy, Chapter I: International investment trends", *UNCTAD*, available at: <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2025> (Accessed 09.08.2025).

31. Eurostat (2025), "Government deficit/surplus, debt and associated data", *Eurostat*. DOI: https://doi.org/10.2908/GOV_10DD_EDPT1

32. Worldwide Governance Indicators (2023), "Control of Corruption: Estimate", *Worldwide Governance Indicators*, available at: <https://www.govindicators.org> (Accessed 09.08.2025).

33. Zayats, O. (2020), "Systematic integration of integration groupings in a competitive environment", *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, vol. 3, pp. 12—17. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-69-2>

34. Zayats, O. (2020), "Mega-regional trade agreements as a tool of global competition", *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 25, no. 4 (83), pp. 13—20. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/4-83-2>

35. Zayats, O. (2020), "International economic integration as a prerequisite for global competitive force transformation", *Sciences of Europe*, vol. 4 (51), pp. 26—30, available at: <https://www.europe-science.com/wp-content/uploads/2021/11/VOL-4-No-51-2020.pdf> (Accessed 09.08.2025).

Стаття надійшла до редакції 21.09.2025 р.